

XALQARO BAHOLASH DASTURLARIGA TAYYORLASHGA OID ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI (PIRLS VA TIMSS MISOLIDA)

Matyakubova Nuriya Azimbayevna, Urganch davlat universiteti
Pedagogika fakulteti “Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi” kafedrasida
o‘qituvchisi va mustaqil izlanuvchi

ANALYSIS OF ADVANCED FOREIGN EXPERIMENTS ON PREPARATION FOR INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS (ON THE EXAMPLE OF PIRLS AND TIMSS)

Matyakubova Nuria Azimbaevna, teacher and independent
researcher of the Department of “methodology of Primary
Education” Faculty of Pedagogy Urgench State University

АНАЛИЗ ПЕРЕДОВОГО ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА ПОДГОТОВКИ К МЕЖДУНАРОДНЫМ ПРОГРАММАМ ОЦЕНКИ (НА ПРИМЕРЕ PIRLS И TIMSS)

Матякубова Нурия Азимбаевна, независимый
исследователь, преподаватель кафедры “Методика
начального образования” педагогического факультета
Ургенчского государственного университета

Annotatsiya: Ushbu maqola orqali biz Yaponiyada TIMSS, Kanpei Xayashi “Global ta‘lim siyosati bozori orqali” ta‘lim gegemonligining shakllantirilishi, Yaponiya ta‘lim ma‘muriyati assotsiatsiyasi, Buyuk Britaniyaning bandlik va malakalar bo‘yicha komissiyasi kabi xorijiy davlatlar natijalari tahlili berilgan.

Kalit so‘zlar: Ofkual, “Obyektiv savollar”, YUGOV so‘rovi, Britain Thinks, “Mikro-hisob ma‘lumotlari”, anaxronizm va ahamiyatsizlik, moderatsiya.

Abstract: Through this article, we are given an analysis of the results of foreign countries such as TIMSS in Japan, Kanpei Hayashi's formation of educational hegemony “through the global education policy market”, The Japan Educational Administration Association, the UK employment and Qualifications Framework.

Keywords: Ofcual, “objective questions”, YouGov inquiry, Britain things, “Micro-account data”, anachronism and irrelevance, moderation.

Аннотация: В этой статье мы приводим анализ результатов зарубежных стран, таких как TIMSS в Японии, формирование образовательной гегемонии канпэя Хаяси “через глобальный рынок образовательной политики”, Японская ассоциация управления образованием, британская комиссия по трудоустройству и квалификации.

Ключевые слова: Ofkual, «объективные вопросы», опрос YUGOV, Britain thinks, «микро-учетные данные», анахронизм и тривиальность, модерация.

e-mail:

nuriyamatyobova@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-5707-7906>

KIRISH. Ushbu maqolada, bo‘lim tizim darajasidagi baholashga qaratilgan, boshqacha aytganda, tizim darajasidagi maqsadlarga erishish uchun butun mamlakat maktablarida o‘tkaziladigan baholash haqida o‘rganilgan tahliliy ma‘lumotlar ochib beriladi. Ammo shuni ta‘kidlash kerakki, kundalik baholash o‘qituvchilarning professional tajribasining muhim elementi bo‘lib, barcha o‘qituvchilardan baholash savodxonligining yuqori darajasiga ega bo‘lishni talab qiladi.

Tizim darajasidagi baholash to‘rtta asosiy maqsadga ega:

1. Maktab standartlarini monitoring qilish va o‘quv dasturining qamrab olinishini ta‘minlash;
2. Milliy ta‘lim standartlarini monitoring qilish;
3. O‘quvchilarning bilimlarini tasdiqlash;
4. Kelajakdagi imkoniyatlarga kirishni nazorat qilish va shaxslarni aniqlash.

Oxirgi ikkitasini o‘quvchilarga yo‘naltirilgan maqsadlar sifatida tasniflash mumkin va ikki asosiy bosqichda kamroq ahamiyatga ega, birinchi ikkitasi esa ta‘lim mas‘uliyati bilan chambarchas bog‘liq. Hozirgi vaqtda barcha to‘rtta funksiya bir-biri bilan bog‘liq va ushbu bo‘limda o‘rganilgan bir nechta muammolarni bir xil baholashda ko‘p maqsadlarda foydalanishni kamaytirish orqali hech bo‘lmaganda qisman yumshatish mumkin. Bu borada, masalan, milliy referendum testini joriy etish orqali allaqachon qadamlar tashlangan. Har yili o‘quvchilar namunaviy testdan o‘tadilar va milliy standartlarni kuzatish va sinf chegaralarini belgilash uchun ishlatiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI. PISA, TIMSS va PIRLS kabi xalqaro so‘rovnomalar milliy standartlarni kuzatish va ularni boshqa yurisdiksiyalar bilan taqqoslash orqali tobora o‘xshash rol o‘ynamoqda. Biroq, bu so‘rovlar faqat tor doiradagina mavzularda o‘tkaziladi va tanlov va javob darajasi jihatidan sezilarli cheklolarga ega[1]. Shu bilan birga, javobgarlik islohotlari shuni anglatadiki, Ofsted qarorlari va maktab aralashuvi endi imtihon natijalariga kamroq bog‘liq[2].

TIMSS tomonidan o‘tkazilgan so‘rovda ta‘lim darajasini baholash xalqaro jamiyati (IEA)

o‘quvchilarning matematika va tabiiy fan bo‘yicha yutuqlarini xalqaro miqyosda baholash va o‘quvchilarning o‘quv muhiti va boshqa omillar o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlaydi[3].

Yaponiya davlati ta‘lim tizimini tahlil qiladigan bo‘lsak, 2015-yilda 50 ta boshlang‘ich maktab (taxminan 27 million kishi) va 40 ta o‘rta maktab (taxminan 25 million kishi) ishtirok etgan. Xuddi shu yili 148 boshlang‘ich maktabning 4-sinf o‘quvchilari va 147 o‘rta maktabning 2-sinf o‘quvchilari ishtirok etishdi, unda mamlakat bo‘ylab 4400 ga yaqin kishi ishtirok etdi.

2015-yilda PISA matematik savodxonlik, o‘qishni tushunish va ilmiy savodxonlikni baholadi. 72 ishtirokchi mamlakat va mintaqalar orasida Yaponiya matematik savodxonlik bo‘yicha 5-o‘rinni, o‘qishni tushunish bo‘yicha 8-o‘rinni va ilmiy savodxonlik bo‘yicha 2-o‘rinni egallagan[4]. TIMSS da ikki turdagi muammolar mavjud: **“Tarkib maydoni”** va **“Kognitiv maydon”**.

Tarkib sohasi - maktabda matematika va matematikadan o‘rganadigan narsalar.

Kognitiv soha - o‘quvchilar arifmetik va matematik tarkib ustida ishlaganda qiladigan fikrlash. Ya‘ni, **bilim, dastur, fikrlash**.

Angliya ta‘lim tizimi so‘ngi o‘n yil ichida muhim islohotlardan o‘tdi. Munozarali ekspert tekshiruvidan so‘ng, 2013-yilda Yangi Milliy o‘quv dasturi nashr etildi, undan keyin baholash bo‘yicha izchil islohotlar amalga oshirildi. Ushbu islohotlar bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, o‘quvchilarning maktabda nimani va qanday o‘rganish uchun keng ko‘lamli oqibatlariga olib keldi.

Boshlang‘ich maktabda milliy o‘quv dasturlari darajasi bekor qilindi va vaqt o‘tishi bilan ko‘paytirish jadvali testi, fonetik skrining va qabul qilishning boshlang‘ich darajasi kabi yangi baholashlar joriy etildi. 4-asosiy bosqichda maktab faoliyatining sarlavhali o‘lchovi “Progress 8” ga o‘tdi va bu ingliz bakalavryati (EBass) deb nomlanuvchi fanlar savatida GCCE ga erishgan o‘quvchilar ulushi o‘lchovi bilan birga keldi. Bundan tashqari 2011-yilda Wolf malakaviy sharxining nashr etildi.

5-asosiy bosqichda AC va A darajalari ikki yillik kurs oxirida A darajalari baholanishi uchun “ajraldi”. BTEC lar bosqichma-bosqich bekor

qilinayotganda yangi “Oltin standart” kasbiy malakasi, T-darajasi ham joriy etilmoqda. 16 yoshgacha ingliz yoki matematika fanidan “yaxshi” GCCE ga erisha olmagan o‘quvchilar endi malakani qayta topshirishlari kerak. Shu bilan birga, Rochford shahri (Rochford 2016) tavsiyalaridan so‘ng, ilgari maxsus ta‘lim ehtiyojlari va nogironligi bo‘lgan ayrim o‘quvchilarning taraqqiyotini baholash uchun foydalanilgan P darajasi (CEND) bekor qilindi.

Angliya ta‘lim tizimi so‘ngi o‘n yil ichida muhim islohotlardan o‘tdi. Munozarali ekspert tekshiruvidan so‘ng, 2013-yilda Yangi Milliy o‘quv dasturi nashr etildi, undan keyin baholash bo‘yicha izchil islohotlar amalga oshirildi[5].

MUHOKAMA VA NATIJALAR. Keling, TIMSS 2015- yil uchun sinflar va mavzular bo‘yicha xalqaro reytingni ko‘rib chiqaylik:

“Boshlang‘ich maktab arifmetikasi”da 1-o‘rin Singapur, 2-o‘rin Gonkong, 3-o‘rin Janubiy Janubiy Koreya, 4-o‘rin Tayvan, 5-o‘rin Yaponiya.

“Boshlang‘ich maktab fanlari” bo‘yicha 1-o‘rin Singapur, 2-o‘rin Janubiy Koreya, 3-o‘rin Yaponiya, 4-o‘rin Rossiya, 5-o‘rin Gonkong.

“O‘rta maktab matematikasi” bo‘yicha 1-o‘rin Singapur, 2-o‘rin Janubiy Koreya, 3-o‘rin Tayvan, 4-o‘rin Gonkong, 5-o‘rin Yaponiya.

“O‘rta maktab fanlari”da 1-o‘rin Singapur, 2-o‘rin Yaponiya, 3-o‘rin Tayvan, 4-o‘rin Janubiy Koreya, 5-o‘rin Sloveniya.

Agar siz reytingga qarasangiz, Yaponiya 5-o‘rinda turadi [subjects.In tadqiqot] biz moliyaviy uchun xalqaro o‘rtacha ball belgilangan 500 ball va statistik o‘tgan natijalar bilan solishtirilganda, ball ishlash Yaponiyada o‘rtacha ball 2-sinf matematikasi, avvalgi vaqtga nisbatan 16 ball, fan esa 13 ball [points.In] boshlang‘ich maktabning 4-sinfida matematika ballari 8 ballga, fan esa 10 ballga ko‘tarilgan [respectively.In], xalqaro reyting, 2-sinf o‘rta maktablarida fan 2-o‘ringa ko‘tarildi va bu 2-o‘rin bo‘lib, bu natija rekordni buzmoqda. Boshlang‘ich maktabning 4-sinfida fan 1-3-o‘ringa ko‘tarildi va boshlang‘ich maktabning 4-sinfida va o‘rta maktabning 2-sinfida matematika avvalgi vaqtga o‘xshash 5-o‘rinni egalladi[6].

Anaxronizm va ahamiyatsizlik. Ko‘pchilikning fikriga ko‘ra, Angliyaning imtihonlar asosidagi jamoatchilik bahosiga yondashuvi endi maqsadga muvofiq emas (Barnard 2019; Burgxes 2021; Xazell 2021; Xyman 2021;

Retxinking Assesment)[8]. Boshqalar esa imtihonlarning ahamiyatini tan olishadi, lekin testlar baholashda haddan tashqari ustunlik qiladi va adolatli baholanishi mumkin bo‘lgan narsa baholanishi kerak bo‘lgan narsadan ustun bo‘lganiga ishonishadi. (Pirson 2022).

Baholashning o‘zgarish chegarasini qayta ko‘rib chiqish (2023) joriy “bir o‘lchovli” tizimni isloh qilish kerakligini va baholash ko‘proq turli usullarda, masalan vivas, ochiq kitob imtihonlari, shaxsiy kengaytirilgan loyihalar va “Mikro-hisob ma‘lumotlari” (Lusas 2021). Ko‘pchilik o‘qituvchilar, yoshlar, ota-onalar va ish beruvchilar ham shunday fikrdalar.

1000 nafar o‘qituvchi ishtirokidagi YUOGO so‘roviga ko‘ra (The Edge Foundation 2020) natijalariga ko‘ra, o‘qituvchilarning 92 foizi baholash tizimi yozma imtihonlar emas, balki yoshlarning kuchli tomonlari va ko‘nikmalarini to‘liq tan olishi kerak deb hisoblaydi[7].

O‘qituvchilarning 48 foizi va ota-onalarning 47 foizi test va baholashni his qiladi. Britain Thinks (Person 2016) tomonidan o‘qituvchilar va ota-onalar o‘rtasida o‘tkazilgan kichik so‘rovga ko‘ra, o‘quvchilarning haqiqiy yutuqlarini adolatli baholashni ta‘minlaydi.

Shuning uchun haqiqiylikni oshirishga urinishlar ishonchlilik uchun uchta asosiy taxdidni hisobga olish kerak:

1. Savol turi;
2. O‘qituvchining hukmi;
3. Sinov shartlari.

Savol turi. Ofkual ishonchlilik va asosiylik o‘rtasidagi muvozanatni ta‘kidlab, markerlar o‘rtasidagi javob qaysi belgida eng yuqori bo‘lishi kerakligini ko‘rsatdi.

“Obyektiv savollar”, masalan, ko‘p tanlovli savollar va uzoqroq javoblarni talab qiladigan savollar odamda past darajadagi marker kelishuviga ega.

Shuning uchun insho uslubidagi javoblarni o‘z ichiga olgan mavzularda markeraro kelishuv pastroq (Ofkual 2019). Umumiy tavsiflovchilarga qarshi hukm qilishni o‘z ichiga olgan savollar ayniqsa, ishonchsizlik va inson hukmining cheklanishiga moyil bo‘ladi (Christoddoulu 2017).

XULOSA. Butun davr mobaynida eng muhim hikoya “qat’iylik” atrofida bo‘lgan, ammo hukm o‘zgarishlarining ta’siri hali aniq emas.

Ba'zilar PISA, PIRLS, TIMSS kabi xalqaro baholashlarda ingliz tili va matematika ko'rsatkichlariga ishora qiladilar [Sivinini 2020; DFE 2017; Lexain 2023; Maktablar haftaligi 2019], ammo boshqalar bu dalillarni shubha ostiga qo'yishadi (Jerrim 2019,20) yoki Angliyaning kam ta'minlangan o'quvchilar va ularning tengdoshlari o'rtasidagi ta'sir darajasidagi tafovutni bartaraf eta olmaganiga ishora qiladilar (Fair Edusation Allianse and CFEI 2022; Tuskett et al 2022). Ushbu hisobotda ko'rsatilganidek, ushbu islohotlarning yanada kengroq ta'siri bilan bog'liq jiddiy xavotirlar mavjud. Baholash bo'yicha taklif qilingan ko'plab islohotlar o'qituvchilarning fikri rolini oshiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. TIMSS2015 arifmetik va matematik ta'lim / ilmiy ta'limni xalqaro taqqoslash", Akashi Shoten, 2017, Ed., Milliy ta'lim siyosati instituti.
2. Ed., Ta'lim siyosati Milliy instituti (2019) "yashash uchun bilim va ko'nikmalar 7 OECD talabalar yutuqlarini o'rganish (PISA) 2018 tadqiqot xalqaro natijalar hisoboti" Akashi Shoten, 2019.
3. Kanpei Xayashi" Global ta'lim siyosati bozori orqali "ta'lim gegemonligini" shakllantirish — ta'lim institutining tashqi strategiyasi bilan bog'liq tarkibiy muammolarni tahlil qilish " (Yaponiya ta'lim ma'muriyati Assotsiatsiyasining yillik hisoboti, 42-son, 2016 yil).
4. Tomoaki Matsuo" bilimlar jamiyati va kompetensiya tushunchasi haqida o'ylash — OECD xalqaro ta'lim indeksi (INES) loyihasidagi nazariy ishlanmalarga e'tibor qaratish ("pedagogik tadqiqotlar", jild. 83, No. 2, 2016).
5. Sivinini 2020; DFE 2017; Lexain 2023; Maktablar haftaligi, 2019.
6. Fair Edusation Allianse and CFEI 2022; Tuskett et al 2022.
7. Txe Edge Foundation 2020 y.
8. Barnard 2019;Burgxes 2021; Xazell 2021; Xyman 2021; Retxinking Assesment.

